

Euskal liburugintza 1976an

Joan M. Torrealday

Liburugintzaren abiadak herri baten kultur kondizioak, beharkizunak eta premiak adierazi ohi ditu. Bai, herri baten auzpegia liburutan ere ikusten ahal da. Liburugintzaren eboluzioa eta barne-egitura aztertu behar horretarako.

1976ko liburugintzari begira, harritzen ez gaituen datu bat agertzen da nabarmen: euskaraz erabili gabeko gai asko gelditzen direla. UNESCOren klasifikatzea har dezagun, neurtzeko. Hango 23 gaietatik 14 ukitu dira euskaraz (ukitu, diot, eta ez tratatu, sailik gehienetan oso liburu guti agertu da eta). Egin dudan gai-sailkapenean ikus daiteke hori hobeto. Kontsolatzeko besterik ez bada ere, beste zenbait urtetan gutiago izan dugula esan beharra dago: 1961ean lau gai-sail tratatu genituen, 1974-ean hamar, esaterako.

Zeintzu falta zaizkigun? Betikoak, guti edo asko. Inportanteen artean, filosofia, zientzia politikoa, administralgo publikoarekikoa, deretxoa, medikuntz zientziak, nekazaritza gaiak, kirolak, etc. Hitz gutitan, bizitza publikoari, administralgoari, bizitza ofizialari dagozkien gaiak oro falta dira euskaraz. Honen arrazoa begien bistakoa da.

Erabili diren gaien artean ere, batetik besterako aldeak ikaragarriak dira. Gehien erabili den saila, literatura da, % 23rekin. (Kontu egin dezagun, 1960-1975 urteak osoan harturik, literaturaren proportzioa askoz handiagoa dela, alegia, % 41. Normaltzen ari bide gara: % 25en inguruan omen dabil herri

hazietako normaltasuna). Literatur sailean, literatur historia, kritika eta sorketa sartu ohi dira. Idazleen biografiak eta estudioak ere hor sartzen ditut nik, hala nola, Orixe eta Arestirekikoak. Literatur sorketako lanik gehienak Kriseluk atera ditu aurten ere; horien artean, Arestirenak, *100 metro* eta *Ziutateaz*.

1975etik edo hasita euskal liburugintzak duen datu berri berezietakoa hau da: irakaskuntzarako, haur eta gaztetxoek irakurketarako, euskara ikasteko pentsaturiko liburuak direla dezetan nagusi; liburu funtzionalak, beraz, kultur premiei hurbilagotik atxekiak. Liburugintza mota honetara lerratu dira editorialerik gehienak. Saioen urre-garaia joana da; krisian daude saioak. Zergatik krisian? Merkatua mugitzen ez delako. Saiakera liburuaren irakurleak ez dira ugaltu. Alfabetatzearen lana, ikastoletakoa, ez dira oraindik maila horretaraino iritsi: aldizkarien mailan dabilzake.

Aipatu dugun funtzionaltasun hori eskatzen zaio gaur euskal liburuari. Hortik dator eskabidea. Irakaskuntzak eta honen inguruak, dela metodo eta testu gisa, dela gaztetxoek literatura gisa, mundu horrek irensten ditu libururik gehienak: *Alfabetatzen*, *Euskera mailaka*, *Euskera*, *Irakur*, *Saioka*, *Kristau Ikasbidea-k*, *Natur Zientziak*, «*Munduan zehar*» bilduma, *Gilen Tel*, *Asterix*, *Sandokan*, *Katalin Erauso*, *Harkaitz*...

1976ko liburu produkzioan aurreko urtean baino garrantzi handiagoa ukan du berrargitalpenak: % 5etik % 14era igaro da. Bereziki klasiko zenbait (*Gero*, *Euskaldunak*) eta gramatika zahar zenbait atera dira berriz kalera. Bi eletan atera diren liburuak ere, erlatiboki ugari dira; original eta beste, % 16.

Lan originalak gelditu dira (zenbaki absolutu nahiz erlatibotan) aurreko urtekoen azpitik: 1975ean % 60 ziren originalak; 1976an, aldiz, % 55. Itzulpena, bere aldetik, % 31rekin dator, eta fenomeno inportantea da euskal liburugintzan. Bereziki bitan banatzen da itzulpena: klasikoak itzultzea, bata; eta, batikpat, gaztetxoek literatura eskuratzea.

Datu guztiak oraindik bildu gabe badituz ere (1976ko lege gordailuarekin aurten ere libururik aterako bait da), badirudi 1975ekoa baino apalagoa izan dela 1976ko liburu produkzioa. 118 liburu eta 36 liburuxka atera ziren 1975ean, inoizkorik gehien; eta 1976an, nire zerrendatan, 95 liburu eta hamar bat liburuxka.

Obarra: Tituluaren ondoren eta kako artean, jakingarri hauek ematen ditut: *i* = itzulpena; *b* = berrargitalpena; *e* = elebikoa, bilinguea.

1976ko liburuak

Liburuaren gai-sailkapena	Zenb. abs.	%
1. — Orotarik. Haur eta gazte literatura. Tebeo, komiki eta historioak. Gai ezberdinak	15	15,78
3. — Erligioa. Teologia morala eta praktikoa, pastoralak, Eskritura Saindua	7	7,33
4. — Soziologia. Gizartearen eta gizarte zientzien filosofia. Sozialismoa eta komunismoa. Marxismoa	2	2,10
8. — Irakaskuntza. Eskolaurreko, eskolako eta goimailako irakaskuntza	7	7,36
9. — Komunikabideak. Garraloak	1	1,05
10. — Etnologia. Bizitza pribatu eta publikoetako ohitura eta usuarioak. Folklorea, tradizio eta kondairak	7	7,36
11. — Hizkuntzalaritza. Filologiaren historia. Euskal hiztegi, metodoak, gramatikak	12	12,63
12. — Matematikak. Matematikak jeneralean, aritmetika	4	4,21
13. — Natur zientziak. Biologia, zoologia, botanika	3	3,15
15. — Inginaritza, teknologia. Inginaritza aeronautikoa	1	1,05
19. — Arte ederrak. Artearen filosofia, musika eta musikatresnak	2	2,10
21. — Literatura. Literatur kritika, antologiak, bertsoak, antzerkia, elaberria, olerkia, ipuina	22	23,15
22. — Geografia. Bidaia. Bidaia, aurkikundeak, ikerkuntzak, Euskal Herriko geografia	4	4,21
23. — Historia. Biografia. Euskal Herriaren eta honen historia, zibilizazioaren eta kulturaren historia, biografia, orotzapenak	8	8,42
Denetara	95	100

Ai Jesus. R. Saizarbitoria. Kriselu. Donostia.

Alboka. J. M. Barrenetxea. Grafos. Bilbao. 107 or.

Asi-masiak (irakurtzen eta idazten ikasteko izkuntza (angaia) I (fitxak). M. Bilbatua, L. Ormazza, K. Pedroarena. Artezi. Donostia.

Asmakizunak eta aurkikuntzak (i). Askoren artean. Altea/Edic. Vascas. Donostia. 196 or.

Asterix. Buruzagien burruka (i). Gosciny/G. Aresti, J. M. Arrieta. Mas Ivars/I. Beobide. Donostia. 48 or.

Asterix-en ibilaldiak (i). Gosciny/G. Aresti, J. M. Arrieta. Mas Ivars/I. Beobide. Donostia. 48 or.

Asterix eta Kleopatra (i). Gosciny/G. Aresti, J. M. Arrieta. Mas Ivars/I. Beobide. Donostia. 48 or.

- Asterix legionarioa** (i). Gosciny/G. Aresti, J. M. Arrieta. Mas Ivars/I. Beobide. Donostia. 48 or.
- Asterix eta normandoak** (i). Gosciny/G. Aresti, J. M. Arrieta. Mas Ivars/I. Beobide. Donostia. 48 or.
- Asto baten malura**. L. Iriondo. Gero. Bilbao. 20 or.
- Bat bitan banatzen da II**. A. Irala. Etor. Donostia. 166 or.
- Bidaiak eta esploraketak** (i). Askoren artean. Altea/Edic. Vascas. Donostia. 203 or.
- Boga ta Zixe/Rema y Cia. Ondarrutarkeriak/Temas de Ondarroa** (e). A. Zubikarai. Graf. Ekin. Bilbao. 120 or.
- Diccionario Retana de Autoridades de la Lengua Vasca I**. (e). M. Sota, P. Lafitte, L. Akesolo. La Gran Enc. Vasca. Bilbao, 432 or.
- Chansons Basques**. —. Euskal Elkargoa. Donibane Lohitzun. 264 or.
- Egaztiak**. J. Arrizabalaga. GEU. Bilbao. 27 or.
- Eguzki ibiltaria** (i). Diaz Plaja, Rius/X. Mendiguren. Galera/Cinsa. Barcelona/Bilbao. 163 or.
- Eiztari beltza**. —. Cinsa. Bilbao.
- Etxabizitza eta ohiturak** (i). Askoren artean. Altea/Edic. Vascas. Donostia. 207 or.
- Euskal Biblia (bizkaieraz)** (i). J. Kerexeta. Bilboko Elizbarrutiko Gotzaintza. Bilbao. 1.896 or.
- Euskal Historian zehar (haurrentzat)**. —. —. —. 62 or.
- Euskal Ikasgu nagusi edo Unibertsitateaz**. J. Lasa Apalategi. Graf. Itxaropena. Zarautz. 138 or.
- Euskal Kantak**. —. —. —. 319 or.
- Euskal Kanta xorta**. —. Beditarrak. Lazkao. 64 or.
- Euskaldunak/Los Vascos** (e/b). Orixe/J. I. Goikoetxea. Añamendi. Donostia. 373 or.
- Euskaldunak**. Euskal Etnia. Askoren artean. Etor. Donostia.
- Euskara ikasteko metodoa/Método de Euskera** (e). X. Gereño. Cinsa. Bilbao. 176 or.
- Euskara mailaka 1 (metodologia)**. SEIE. Gero. Bilbao. 136 or.
- Euskara mailaka 2 (metodologia)**. SEIE. Gero. Bilbao. 125 or.
- Euskara mailaka 3**. SEIE. Gero. Bilbao. 123 or.
- Euskara: Hizkuntz ariketak**. J. J. Zearreta eta Irakasle taldea. Cinsa. Bilbao. 279 or.
- Euskararen ideologiak -I-. Etorkiak**. J. Juaristi. Kriselu. Donostia. 78 or.
- Euskera 1**. E.G.B. I. Eguzkiza. L. Zugaza. Durango. 94 or.
- Euskera 1. Ariketak**. I. Eguzkiza. L. Zugaza. Durango. 119 or.
- Eusko lurra**. Euskalerriko lutelestia. I. Agirre. Etor. Donostia. 304 or.
- Gabriel Aresti -I-**. A. Zelaieta. Kriselu. Donostia. 152 or.
- Gasteiz**. D. Ibargoiti. Gordailu. Donostia. 28 or.
- Gero** (e/b). P. Axular/L. Villasante. Jakin. Arantzazu. 742 or.
- Gilen Tel** (i). Schiller/J. F. Setien. Gero. Bilbao. 127 or.
- Gizartea 6 (Geografia)**. Elkar lanean (J. A. Arbelaiz). Gero. Bilbao. 152 or.

- Goiménditan zehar.** A. Narbaiza. Gero. Bilbao. 153 or.
- Grammaire Basque (Dialectes Navarroy-Labourdins) (b).** Abbé Arotçarena. Libr. Jakin. Baiona. 242 or.
- Gramática Vasca (b).** J. Zabala Arana. —. Tolosa.
- Gramática Vasca 1 (e/b).** R. Urrestarazu «Umandi». Kardaberaz. Tolosa. 584 or.
- Gramática Vasca 2 (e/b).** A. Urrestarazu «Umandi». Kardaberaz. Tolosa. 208 or.
- Harfakitz, Elürri ari zueneko haurra.** J. M. Arrieta. Gero. Bilbao. 139 or.
- Haurrak aitortza eta Jaunartze bidean (i).** V. M. Pedrosa, A. Munarriz/J. M. Rementeria/Euskara Batuz: S. Garmendia. Beditarrak. Lazkao. 47 or.
- Hilargiko gizona.** —. Maroya. Madrid. 70 or.
- Irakur 5. A. Lertxundi, J. A. Arrizabalaga, M. P. Martiartu.** Gero. Bilbao. 174 or.
- Itsaso ahanztzia (poemak).** K. Izagirre. Kriselu. Donostia. 61 or.
- Izar-artekeo hegazketak (i).** Askoren artean. Altea/Edic. Vascas. Donostia. 199 or.
- Jaka'ra oñez Napparroa'n zear.** Latxaga. La Gran Enc. Vasca. Bilbao. 318 or.
- Jesus askatasuna bidean (i).** Thivollier/Iker. Cinsa. Bilbao.
- Jesus, handiekin batera zuregana goaz (i).** I. Arana, V. Pedrosa/A. Zugasti/Euskara batuz: S. Garmendia. S. M. Madrid. 77 or.
- Jon Miranderen idazlan hautatuak.** Jon Mirande. Gero. Bilbao. 382 or.
- Kardala/Rompiente. Ondarroako gauzak/Cosas de Ondarroa (e).** A. Zubikarai. Graf. Ekin. Bilbao. 96 or.
- Katalin Erauso.** I. Azkune. Gero. Bilbao. 134 or.
- Kijote Mantxa'ko I. (i).** Zerbantes/P. Berrondo. Itxaropena. Zarautz. 644 or.
- Komunikabideak (i).** Askoren artean. Edic. Vascas. Donostia. 199 or.
- Kristalezko begia (i).** A. Rdez. Castelao/K. Izagirre. Kriselu. Donostia. 63 or.
- Kristau Ikasbidea. III (i).** Secr. Nac. de Catequesis. Gráf. Héroes. Madrid. 112 or.
- Kristau Ikasbidea. 4. maila (i).** Chumillas/A. Zugasti.
- Laiño-odoletan (poemak).** J. A. Etxebarria. Gráf. Telleria. Erandio. 59 or.
- Lana eta artegintza (i).** Askoren artean. Altea/Edic. Vascas. Donostia. 207 or.
- Lurraren bihotzeraino (i).** J. Verne/I. Azkune. Gero. Bilbao. 159 or.
- Matematika 1 (fitxak) (i).** GI Eren ardurapean. Casals.
- Matematika Hastapenak/Iniciación a la Matemática. B", C", D".** F. Etxebarria, K. Zumalde. Gordailu. Donostia. 530 or.
- Milla euskal olerki eder. I-II (b).** S. Onandia. La Gran Enc. Vasca. Bilbao. 1.179 or.
- Morgan. I (i).** E. Salgari/X. Mendiguren. Cinsa. Bilbao. 131.
- Morgan. II (i).** E. Salgari/X. Mendiguren. Cinsa. Bilbao. 113 or.
- Muñagorri, Eskribaua, pakegille eta fuerozale (e).** A. M. Labayen. Soc. Guip. de Edic. y Publ. Donostia. 412.
- Natur Zientziak. Hiztegia.** Arantzadi/Jakin. Jakin. Arantzazu. 535 or.
- Natur Zientziak 6.** A. Peiró Hurtado. Anaya. Bilbao.
- Natur Zientziak 7.** A. Peiró Hurtado. Anaya. Bilbao.
- Nere aldia.** M. Arozamena. Auspoa. Tolosa. 140 or.
- Obra guztiak. Poemak I.** G. Aresti. Kriselu. Donostia. 521 or.

- Obra guztiak. Poemak II.** G. Aresti. Kriselu. Donostia. 519 or.
- Odolaren mintzoa.** Xalbador. Auspoa. Tolosa. 348 or.
- Oier beltzuntzeko.** X. Kintana. Cinsa. Bilbao. 17 or.
- Oilarraren promesa.** J. M. Irigoien. Gero. Bilbao. 220 or.
- Orhoituz.** J. Mirande. Kriselu. Donostia. 103 or.
- Orreagako gudua.** J. M. Arrieta. Gordailu. Donostia. 28 or.
- Ostolazaren Testamentua (i).** Irakaskuntza eta aurrerapen aldeko alkartea. — Deba. 236 or.
- Saioka III. Projektuak eta gaiak".** Iker. Cinsa. Bilbao.
- Saioka III. Osagarriak eta ariketak".** Iker. Cinsa. Bilbao
- Saioka IV. Sozial arloa.** Iker. Cinsa. Bilbao. 215 or.
- Saioka IV. Osagarriak eta ariketak.** Iker. Cinsa. Bilbao. 223 or.
- Sandokan (i).** E. Salgari/Iker. Cinsa. Bilbao. 140 or.
- Santa Grazi (Pastorala) (e).** J. Casenave/Eusk. Bat.: J. A. Aduriz/Frant.: O. Idiart. Jakin. Arantzazu. 175 or.
- Sasoia joan da gero.** Uztapide. Auspoa. Tolosa. 357 or.
- Sobre la Real Academia de la Lengua Vasca. Euskaltzaindia (e).** —. Servicio de Publ. del Minist. de Ed. y Ciencia. Madrid/Bilbao. 176 or.
- Sorterriaren alde.** A. Irigoien. Kriselu. Donostia. 109 or.
- Sustraietan.** A. Elizegi. Jakin. Arantzazu.
- Tekniko-Industrial hiztegia (e).** —. Danobat. Elgoibar.
- Txano Gorritxo (i).** —. Cinsa. Bilbao.
- Ugaztunak.** J. Altuna. Gordailu. Donostia. 28 or.
- Ustu ezin zan ganbara. Txirritaren zenbait bertso eta gertaera.** A. Zavala. Auspoa. Tolosa. 141 or.
- Zer dugu Orixe-ren kontra?** J. Azurmendi. Jakin. Arantzazu. 183 or.
- Ziutateaz I.** B. Atxaga. Kriselu. Donostia. 94 or.
- Ziutateaz II.** B. Atxaga. Kriselu. Donostia. 118 or.
- Zorion bidea (b).** M. M. Zubiaga. Gráf. Izarra. Donostia. 122 or.
- Zortzi urte arteko ikastola hiztegia.** Euskaltzaindia. Gráf. Valverde. Donostia. 153 or.
- W. Shakespeare 6. Odol-antzerkiak-B (i).** B. Larrakoetxea. Kardaberaz. Tolosa. 293 or.
- 100 metro.** R. Saizarbitoria. Kriselu. Donostia. 99 or.